

3. ESTETICKÉ TÁZÁNÍ LEOŠE JANÁČKA.

Řeč, zvuk a emoce

=====

*Leoš Janáček's Aesthetic Interrogations.*

*Speech, sound and emotion*

**Hana Voisine-Jechova**

**Abstract**

Janáček's work is situated between expressionism, which emphasizes and isolates strongly emotional moments, and phenomenism, which asserts the individual character of aesthetic perception. Like several poets, novelists and painters (Khlebnikov, Joyce, Kandinsky or Klee), he seeks the basis of human knowledge in the direct perception of reality and in intrinsic experience – and at the same time he combines the resources of different artistic spheres, chiefly those of an acoustic and visual character, in a global expression. He is interested in linguistic studies, in phonetics and in the relations between sound and meaning in words and the connexions between them and he explains his views in theoretical analyses and short literary descriptions. Wishing to speak to a wide public, he sometimes draws his inspiration from folklore but he is conscious of the impossibility of communicating certain impressions through words and in his short stories he occasionally uses a musical transcription instead of a verbal expression.

*Janáčkovo dílo se řadí do atmosféry poznamenané expresionismem, zdůrazňujícím funkci izolovaných momentů, a do proudu myšlení fenomenologického orientovaného na zachycení percepce, t.j. mezi jiným individuálních estetických vjemů. Jako mnozí umělci jeho doby (Chlebnikov, Joyce, Kandinskij nebo Klee) hledal prapodstatu lidského poznání v bezprostředním vjemu a vnitřním prožitku a stejně jako oni se snažil spojovat inspiraci čerpanou z různých vjemových sfér, především z oblasti zrakové a sluchové. Zabýval se i teoreticky problémy lingvistickými, zvláště fonetikou a vztahem mezi znakovým a významem, a svá pozorování formuloval v odborných studiích i v literárních črtách beletristického rázu. Zdůraznění řeči (parole) ho vedlo k poznání, že jazyk „komunikace“ nedovoluje zachytit určité hodnoty individuálního, především sluchového vjemu, a pak slovní vyjádření nahrazoval útržky notového zápisu.*

**Keywords:**

communicability, expressionism, folklore, phenomenism, sonority, speech (parole), visual aspect  
*expresionismus, fenomenologie, řeč (parole), sdělitelnost, vizuálnost, zvukové hodnoty.*

---

Oh, řeči zvuku, hudbo slov,  
jedna i druhá, jděte k sobě  
pod známkou spolčení,  
s pocitem lítosti.<sup>41</sup>

Úvahy o Janáčkově vztahu k jazyku a k hudbě je možno uvést verši Yves Bonnefoy. Nejsou věnovány Janáčkově, ale jeho rodákovi a současníkovi, Gustavu Mahlerovi. Nechci však tyto dva skladatele srovnávat, byli rozdílní, místo narození snad není v životě rozhodující, ale nelze na ně ani zapomínat. Nakolik je ostatně možno považovat je za umělce pocházející ze stejné země? Janáček byl bytostně spjat se severní Moravou, Mahler se narodil v malé vesničce na Českomoravské vysočině, jejíž atmosféra se v jeho díle neodráží, nebo snad odráží jako nezachytitelná mnohost pocitů a dojmů. Oba však patří do období expresionismu, do doby

---

<sup>41</sup> Ô parole du son, musique des mots,/ Tournez alors vos pas l'une vers l'autre/ En signe de connivence, encore, et de regret. Yves Bonnefoy, *La Longue Chaîne de l'ancre*, 2008, s. 118.